

TIBULLI ELEGIAE LIBER I, 2

Adde merum vinoque novos conpesce dolores,
 Occupet ut fessi lumina victa sopor,
 Neu quisquam multo percussum tempora baccho
 Excitet, infelix dum requiescit amor.
 Nam posita est nostrae custodia saeva puellae, 5
 Clauditur et dura ianua firma sera.
 Ianua difficilis domini, te verberet imber,
 Te Iovis imperio fulmina missa petant.
 Ianua, iam pateas uni mihi, victa querelis,
 Neu furtim verso cardine aperta sones. 10
 Et mala siqua tibi dixit dementia nostra,
 Ignoscas: capiti sint precor illa meo.
 Te meminisse decet, quae plurima voce peregi
 Supplice, cum posti florida sertae darem.
 Tu quoque ne timide custodes, Delia, falle, 15
 Audendum est: fortes adiuvat ipsa Venus.
 Illa favet, seu quis iuvenis nova limina temptat,
 Seu reserat fixo dente puella fores;
 Illa docet molli furtim derepere lecto,
 Illa pedem nullo ponere posse sono, 20
 Illa viro coram nutus conferre loquaces
 Blandaue compositis abdere verba notis.
 Nec docet hoc omnes, sed quos nec inertia tardat
 Nec vetat obscura surgere nocte timor.
 En ego cum tenebris tota vagor anxius urbe, 25
 * * * * *
 Nec sinit occurrat quisquam, qui corpora ferro
 Volneret aut rapta praemia veste petat.
 Quisquis amore tenetur, eat tutusque sacerque
 Qualibet: insidias non timuisse decet.
 Non mihi pigra nocent hibernae frigora noctis, 30
 Non mihi, cum multa decidit imber aqua.
 Non labor hic laedit, reseret modo Delia postes
 Et vocet ad digiti me taciturna sonum.
 Parcite luminibus, seu vir seu femina fiat
 Obvia: celari volt sua furta Venus. 35
 Neu strepitu terrete pedum neu quaerite nomen
 Neu prope fulgenti lumina ferte face.
 Siquis et inprudens adspexerit, occulat ille
 Perque deos omnes se meminisse neget:
 Nam fuerit quicumque loquax, is sanguine natam,
 Is Venerem e rapido sentiet esse mari. 41
 Nec tamen huic credet coniunx tuus, ut mihi verax

Pollicita est magico saga ministerio.
 Hanc ego de caelo ducentem sidera vidi,
 Fluminis haec rapidi carmine vertit iter, 45
 Haec cantu finditque solum Manesque sepulcris
 Elicit et tepido devocat ossa rogo;
 Iam tenet infernas magico stridore catervas,
 Iam iubet adpersas lacte referre pedem.
 Cum libet, haec tristi depellit nubila caelo, 50
 Cum libet, aestivo convocat orbe nives.
 Sola tenere malas Medae dicitur herbas,
 Sola feros Hecates perdomuisse canes.
 Haec mihi composuit cantus, quis fallere posses:
 Ter cane, ter dictis despue carminibus. 55
 Ille nihil poterit de nobis credere cuiquam,
 Non sibi, si in molli viderit ipse toro.
 Tu tamen abstineas aliis: nam cetera cernet
 Omnia, de me uno sentiet ipse nihil.
 Quid, credam? nempe haec eadem se dixit amores
 Cantibus aut herbis solvere posse meos, 61
 Et me lustravit taedis, et nocte serena
 Concidit ad magicos hostia pulla deos.
 Non ego, totus abesset amor, sed mutuus esset,
 Orabam, nec te posse carere velim. 65
 Ferreus ille fuit, qui, te cum posset habere,
 Maluerit praedas stultus et arma sequi.
 Ille licet Cilicum victas agat ante catervas,
 Ponat et in capto Martia castra solo,
 Totus et argento contextus, totus et auro 70
 Insideat celeri conspiciendus equo,
 Ipse boves mea si tecum modo Delia possim
 Iungere et in solito pascere monte pecus,
 Et te, dum liceat, teneris retinere lacertis,
 Mollis et inculta sit mihi somnus humo. 75
 Quid Tyrion recubare toro sine amore secundo
 Prodest, cum fletu nox vigilanda venit?
 Nam neque tum plumae nec stragula picta soporem
 Nec sonitus placidae ducere posset aquae.
 Num Veneris magnae violavi numina verbo, 80
 Et mea nunc poenas in pia lingua luit?
 Num feror incestus sedes adisse deorum
 Sertaque de sanctis deripuisse focus?
 Non ego, si merui, dubitem procumbere templis
 Et dare sacratis oscula liminibus, 85

Non ego tellurem genibus perrepere supplex
 Et miserum sancto tundere poste caput.
 At tu, qui laetus rides mala nostra, caveto
 Mox tibi: non uni saeviet usque deus.
 Vidi ego, qui iuvenum miseros lusisset amores, 90
 Post Veneris vinclis subdere colla senem
 Et sibi blanditias tremula conponere voce
 Et manibus canas fingere velle comas,
 Stare nec ante fores puduit caraeve puellae
 Ancillam medio detinuisse foro. 95
 Hunc puer, hunc iuvenis turba circumterit arta,
 Despuit in molles et sibi quisque sinus.
 At mihi parce, Venus: semper tibi dedita servit
 Mens mea: quid messes uris acerba tuas?

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

*Ωσόσε κι άλλο άκρατον οίνου, και με το κρασί συγκράτησε τις καινούργιες λύπες,
 για να καλύφει ο ύπνος τα νικημένα μάτια εκείνου του ταλαίπωρου,
 και για να μη ταράξει κανείς πόνος εκείνον καθώς είναι χτυπημένος με το πολύ
 κρασί στους κροτάφους, για όση ώρα αναπαύεται ο άτυχος έρωτας.
 Διότι μια άγρια φρουρά έχει εγκατασταθεί στην δική μου κοπέλα, 5
 και η σκληρή πόρτα είναι κλεισμένη με ένα ακλόνητο σύρτη.
 Πόρτα αυτού του δύστροπου συζύγου, να σε μαστιγώνουν οι βροχές,
 πάνω σε σένα να πέσουν οι κεραυνοί σταλμένοι με εντολή του Δία.
 Πόρτα! Άς ανοίξεις μόνο για μένα, νικημένη από τις διαμαρτυρίες μου,
 και μη στριγγίζεις με το γύρισμα της στρόφιγγας καθώς ανοίγεις κρυφά. 10
 Και αν η δική μου αφροσύνη είπε για σένα κάποια πράγματα άσχημα,
 ας με συγχωρέσεις· εύχομαι αυτά να είναι για το κεφάλι μου.
 Πρέπει εσύ να λάβεις υπ' όψη σου πόσα πολλά έχω φέρει εις πέρας με φωνή
 ικετευτική, όταν εγώ έβαζα ενωμένα λουλούδια στην παραστάδα σου.
 Κι εσύ, Δηλία, με τρόπο όχι φοβισμένο κορόϊδεφε τους φρουρούς· 15
 πρέπει να τολμήσεις. Τους γενναίους τους βοηθάει προσωπικά η ίδια η Αφροδίτη.
 Αυτή δείχνει την εúνοιά της, είτε κάποιος νεαρός επιχειρεί σε καινούργιο σκαλοπάτι,
 είτε μια κοπέλα ξεκλειδώνει τις εξώπορτες μπήγοντας μία βελόνα.
 Αυτή σε διδάσκει ώστε να ξεγλιστράς κρυφά από το μαλακό σου κρεβάτι,
 αυτή, ώστε να μπορείς να βάζεις το πόδι σου χωρίς κανένα θόρυβο, 20
 αυτή, ώστε να κάνεις φλύαρα νεύματα ενώπιον του συζύγου σου,
 αυτή, ώστε να κρύβεις λόγια κολακειάς μέσα σε αθώα σημάδια.
 Όμως αυτή τούτο εδώ δεν το διδάσκει σε όλους, αλλά σ' αυτούς που δεν τους συγκρατεί η αδράνεια,
 κι σ' αυτούς που ο φόβος δεν τους απαγορεύει να σηκωθούν όρθιοι μέσα στην κατάμαυρη νύχτα.
 Να λοιπόν, εγώ καθώς περιπλανιέμαι αγωνιωδώς στην πόλη μέσα στα σκοτάδια, 25*

κι αυτή δεν αφήνει ώστε να πέσει πάνω μου κάποιος, ο οποίος το σώμα μου με μαχαίρι να πληγώσει, ή να επιδιώξει λάφυρα με την αρπαγή του ρουχισμού μου.

Όποιος κατέχεται από τον έρωτα, μπορεί να βαδίζει και ασφαλής και σώος όπου του αρέσει· δεν ταιριάζει αυτός να φοβάται τις ενέδρες.

Τα υωχελικά φύχη της χειμερινής νύχτας δεν με βλάπτουν, 30
δεν με βλάπτουν, όταν η βροχή πέφτει με πολύ νερό.

Αυτή η εργασία δεν με βλάπτει, φτάνει μόνο η Δηλία να ανοίξει τις πόρτες της και να καλέσει εμένα σιωπηλή με την φωνή του δακτύλου της.

Τραβήξτε τις ματιές σας αλλού, είτε κάποιος άνδρας ή γυναίκα ενδεχομένως βρεθεί απέναντί μας. Η Αφροδίτη θέλει οι δικές της κλοπές να είναι κρυφές. 35

Και μη μας τρομάξετε με τον θόρυβο των βημάτων σας, κι ούτε να ζητήσετε το όνομά μας, κι ούτε με αναμμένη δάδα να φέρετε κοντά μας τα φώτα.

Κι αν κάποιος αφελής ενδεχομένως μας δει, ας κρατήσει μυστικό, και στο όνομα όλων των θεών ας αρνηθεί ότι μας θυμάται.

Διότι οποιοσδήποτε ενδεχομένως έχει γίνει πολύλογος, αυτός ότι η Αφροδίτη κατάγεται από τα αίματα, ότι η Αφροδίτη κατάγεται από την άγρια θάλασσα, θα το αντιληφθεί. 41

Κι ούτε βέβαια ο σύζυγός σου θα δείξει εμπιστοσύνη σ' εκείνου, όπως σε μένα μία αδιάφρευστη μάγισσα υποσχέθηκε κάνοντας μαγικές εργασίες.

Εγώ την είδα αυτήν να κατεβάζει τα άστρα από τον ουρανό, αυτή μ' ένα ξόρκι αντέστρεψε την πορεία του γρήγορα ποταμού, 45

αυτή μ' ένα ξόρκι κόβει στα δυο το έδαφος, και τις ψυχές μέσα από τα μνήματα τις ανεβάζει, και μέσα από την ζεστή νεκρική πυρά ανακαλεί τα οστά των νεκρών.

Ήδη τώρα με μία μαγική κραυγή συγκρατεί ομάδες του Κάτω Κόσμου, ήδη τώρα τις διατάζει ραντισμένες με γάλα να οπισθοχωρήσουν.

Την στιγμή ακριβώς που κάνει τις ευχές, αυτή διώχνει τα σύννεφα από τον θλιμμένο ουρανό, 50
την στιγμή ακριβώς που κάνει τις ευχές, καλεί τα χιόνια σε μία περίοδο καλοκαιριού.

Αυτή μόνη της λέγεται ότι έχει στην κατοχή της τα ύποπτα βότανα της Μήδειας, αυτή λέγεται ότι μόνη της δάμασε τα άγρια ξόρκια της Εκάτης.

Αυτή μου συνέθεσε μαγικά τραγούδια, με τα οποία εσύ να μπορούσες να εξαπατήσεις τον σύζυγό σου· τραγούδησέ τα τρεις φορές, κι αφού πεις τα τραγούδια φτύσε τρεις φορές. 55

Ο σύζυγός σου δεν θα μπορέσει να εμπιστευθεί κανένα όσον αφορά εμάς τους δυο, ούτε καν τον ίδιο του τον εαυτό, αν ο ίδιος μας είχε δει στον μαλακό κρεβάτι.

Εσύ όμως να είσαι μακριά από άλλους εραστές, διότι αυτός τα άλλα θα τα διακρίνει όλα, μόνο όσον αφορά εμένα αποκλειστικά δεν θα διαισθανθεί τίποτε.

Τι όμως, να την πιστέψω; Πράγματι αυτή η ίδια είπε ότι τους έρωτες τους δικούς μου με μαγικά τραγούδια ή βότανα μπορεί να λύσει, 60

και με αποκάθαρε με αναμμένους δαυλούς, και μία γαλήνια νύχτα έπεσε στους θεούς της μαγείας ένα σκουρόχρωμο σφάγιο.

Όμως εγώ δεν ευχήθηκα να εξαφρανιζόταν όλος ο έρωτάς μου, αλλά να ήταν μοιρασμένος, κι ούτε ενδέχεται να θέλω να μπορώ να στερηθώ εσένα. 65

Από σίδερο ήταν εκείνος, ο οποίος αν και μπορούσε να σε είχε,

προτίμησε ο ανόητος τις λείες και τα στρατεύματα να ακολουθήσει.

Αυτός ας οδηγεί τα ηττημένα πλήθη των Κιλικών όντας ο ίδιος επικεφαλής,

ας τοποθετεί τα πολεμικά του στρατόπεδα σε έδαφος κατακτημένο,
 και ολόκληρος περιπλεγμένος με ασήμι, και ολόκληρος με χρυσάφι 70
 ας κάθεται αυτός πάνω στο γρήγορο άλογό του διακρινόμενος,
 αν μόνο μπορέσω τα βόδια μου μαζί με σένα, Δηλία μου,
 να ενώσω, και να βόσκω το κοπάδι στο συνηθισμένο βουνό,
 και να σε κρατώ στα τρυφερά μου μπράτσα, έως ότου να μου δίνεται αυτό το δικαίωμα,
 και έως ότου να έρθει σε μένα ο απαλός ύπνος πάνω στο ανώμαλο έδαφος. 75
 Διότι να ξαπλώνει κάποιος σε κρεβάτι από την Τύρο χωρίς ένα έρωτα ως συνοδό,
 ποιο το όφελος, όταν έρχεται η νύχτα που πρέπει να ξαγρυπνηθεί με κλάματα;
 Διότι σ' αυτήν την περίπτωση ούτε τα πούπουλα ούτε τα κεντημένα στρώματα,
 αλλά ούτε ο ήχος του απαλού νερού δεν θα μπορούσε να φέρει τον ύπνο.
 Μήπως όμως προσέβαλα με τον λόγο μου τα πνεύματα της μεγάλης Αφροδίτης, 80
 και τώρα η ασεβής γλώσσα μου πληρώνει τις ποιινές;
 Μήπως εγώ τώρα λέγομαι ότι πλησίασα τους ναούς των θεών όντας ασεβής,
 και ότι άρπαξα από τις ιερές εστίες τα στεφάνια των λουλουδιών;
 Αν έχω διαπράξει αδίκημα, δεν είναι δυνατόν να διστάσω τώρα να σκύψω εμπρός στους ναούς,
 και να δώσω φιλιά στα ιερά κατώφλια, 85
 κι ούτε εγώ να σέρνομαι με τα γόνατα πάνω στο έδαφος ως ικέτης,
 και εγώ ο δυστυχής να χτυπήσω το κεφάλι μου πάνω στην ιερή πόρτα.
 Όμως εσύ, ο οποίος περιγελάς τις δικές μου κακοτυχίες, πρόσεξε
 πολύ σύντομα τον ίδιο σου τον εαυτό. Ο θεός δεν θα εξαγριώνεται με ένα μόνο άτομο για πάντα.
 Είδα εγώ ότι, όποιος θα μπορούσε να περιγελάσει τους θλιβερούς έρωτες των νεαρών, 90
 αργότερα ως ηλικιωμένος έβαζε τα λαϊμά του κάτω από τα δεσμά της Αφροδίτης,
 και ότι με τρεμάμενη φωνή συνέθετε για τον εαυτό του κολακευτικά σχόλια,
 και ότι με τα χέρια του ήθελε να τακτοποιεί τα λευκά του μαλλιά,
 κι ούτε αυτός ντράπηκε να στέκεται εμπρός στην πόρτα, ή της αγαπημένης του κοπέλας
 την υπηρέτρια μέσα στην αγορά να την έχει σταματήσει. 95
 Τούτου εδώ ο νεαρός, τούτου εδώ η παρέα του νέου τον περικυκλώνει στενά,
 και ο καθένας φτύνει στον δικό του τρυφερό στήθος.
 Όμως εσύ, Αφροδίτη, λυπήσου με. Πάντοτε αφοσιωμένος σε σένα υπηρέτησε
 ο νους μου. Γιατί καις με άπονο τρόπο τους δικούς σου καρπούς;

ΣΧΟΛΙΑ

Η συγκεκριμένη ελεγεία ανήκει στα λεγόμενα 'Παρακλαυσίθυρα' άσματα: έτσι λέγονταν εκείνα τα λυρικά
 ερωτικά τραγούδια, που τραγουδούσαν οι ερωτευμένοι εμπρός από την πόρτα του προσώπου εκείνου που τους
 ενέπνεε τον έρωτα. Την πληροφορία αυτήν την παραδίδει ο Πλούταρχος περιγράφοντας την αντίδραση μια ε-
 ρωτευμένης γυναίκας με ένα νέο αρκετά μικρότερης ηλικίας (τίς οὖν ὁ κωλύων ἐστὶ κωμάζειν ἐπὶ θύρας,
 ἄδειν τὸ παρακλαυσίθυρον...; Ἐρωτικός, 753A11 *ποιος είναι αυτός που θα την εμποδίσει να κάνει μια φιάσα*
εμπρός στην πόρτα του, να τραγουδήσει εμπρός στην πόρτα του). Η ελεγεία αυτή είναι αφιερωμένη επίσης στην
 'Δηλία' γνωστή ήδη από την Ελεγεία I,1.

1. «**Adde merum**»: Η αιτιατική του ουδετέρου του επιθέτου 'merus,-a,-um' εδώ λειτουργεί ως ουσιαστικό δίνοντας την έκφραση του 'ανέρωτου, δυνατού ποτού'. Η ίδια έκφραση απαντά στον Τίβουλλο και στο ποίημα (III,6,62). «**novos...dolores**»: είναι η τελευταία ερωτική περιπέτεια του Τίβουλλου με την Δηλία
2. Η συντακτική σειρά των λλ.: 'ut sopor occupet victa lumina <eius> fessi'. Ο Τίβ. μιλάει σαν να αφορά το περιεχόμενό του κάποιον ' τρίτον' ερωτευμένο, κι όχι τον ίδιο: 'lumina <eius> = lumina mea'.
3. «**Neu...excitet**»: τελική πρόταση. «**percussum**»: πάλι κι εδώ ο Τίβ. φαίνεται να μιλάει για κάποιον ' τρίτον', ενώ αναφέρεται στον εαυτό του: υποκ. στην μτχ. ενν. το 'eum = me'.
4. «**dum requscit amor**»: 'για όση ώρα θα κοιμάμαι, κι έτσι ο έρωτάς μου για την Δηλία θα κοιμάται κι εκείνος'. Η εικόνα του ερωτικού πάθους, το οποίο μόνο στον ύπνο λυτρώνει τον ερωτευμένο, εδώ είναι εντελώς αντίθετη με την εικόνα που δίνει ο Ίβυκος, (έμοι δ' έρος ούδεμίαν κατάκοιτος ώραν, άπ.5,6).
5. «**Nam**»: 'Διότι...'. Αιτιολογεί ως κύρια πρόταση το επίθετο 'infelix' που προηγείται. «**custodia saevna**»: κάποιον έχοντας έννομο συμφέρον έχουν εγκαταστήσει μία 'άγρια, σκληρή, αμετακίνητη' φρουρά εμπρός στην πόρτα της 'Δηλίας', με αποτέλεσμα η επικοινωνία του Τίβ. μαζί της να είναι πλέον αδύνατη. Το επίθ. 'saevus' βλέπει την 'σκληρότητα' της 'φρουράς' με την έννοια ότι αυτή είναι ακαταμάχητη. Το ίδιο και στον Οράτιο (saevno te sub custode tenebo, Ep.1,16,77).
6. «**dura**»: η 'πόρτα' χαρακτηρίζεται ως 'σκληρή' με την έννοια ότι είναι 'άκαρδη, σκληρόκαρδη', χωρίς ίχνος συναισθημάτων (ingenio esse duro, Ter.Ph.3,2,12), διότι δεν κατανοεί την θλιβερή θέση του ερωτευμένου. «**firma sera**»: αφαιρετική του μέσου. Ο σύρτης (sera) που ασφαρίζει την πόρτα του σπιτιού της Δηλίας, είναι τόσο καλά τοποθετημένος, ώστε να είναι 'αμετακίνητος, ακλόνητος' (firma). Για την ίδια ακριβώς έκφραση 'firma sera, Ov.Ep.Pont.1.2.22', και με την ίδια σημασία 'Janua firma, Ov.Am.2.12.3'. — Η εικόνα του αποκλεισμένου εραστή εκτός της οικίας της ερωμένης του είναι ένας κοινός τόπος στην ερωτική ποίηση και λογοτεχνία, 'at lacrimans exclusus amator limina saepe / floribus et sertis operit postisque superbos/ unguis amaracino et foribus miser oscula figit; Lucr.4.1177 και ο κλεισμένος απ' έξω εραστής κλαίγοντας καλύπτει τα σκαλοπάτια του σπιτιού της με λουλούδια και στεφάνια, και τις υπερήφανες παραστάδες αλείφει με μυρωδικά, και στις πόρτες ο δύστυχος δίνει φιλιά'.
- 7/14. Στους στχχ. αυτούς ο Τίβ. μιλάει απ' ευθείας σε β' πρόσωπο στην 'εξώπορτα' του σπιτιού της Δηλίας.
7. «**Janua**»: κλητική προσφώνηση. «**difficilis dominis**»: το ουσιαστικό 'dominus' εδώ σημαίνει τον ιδιοκτήτη της κατοικίας, δηλ. τον 'σύζυγο' της Δηλίας, τον οποίον το επίθετο 'difficilis' τον χαρακτηρίζει ως 'δύστροπο, ιδιότροπο, στρυφνό', διότι αυτός είναι που έχει σφαιλίσει την πόρτα του σπιτιού τους.
8. «**te...petant**»: το ρ. 'peto' με αιτιατική 'επιτίθεται σε κάποιον, πέφτω πάνω σε κάποιον με εχθρική διάθεση'. «**Iovis imperio**»: η αφαιρετική του μέσου, και η γενική υποκειμενική. Η ίδια έκφραση (Verg.Aen.5,726).
10. Η συντακτική σειρά των λλ.: 'Neu sones aperta furtim verso cardine', 'και ας μη στριγγίζεις επειδή γυρίζει η στρόφιγγα, όταν ανοίγεις κρυφά'. Ο Τίβ. παρακαλεί απευθυνόμενος στην πόρτα της Δηλίας την καλεί την ώρα που θα την ανοίγει κρυφά, αυτή να μη βγάλει κανένα ήχο καθώς θα γυρίζουν τα σημεία εκείνα στα οποία στερεώνεται. «**neu sones**»: προτρεπτική Υποτακτική με υποκείμενο την ενν. κλητική 'ianua'. «**aperta**»: χρονική μτχ. με υποκ. την κλητική 'ianua'. «**furtim**»: επίρρ. του τρόπου. «**cardine**»: 'cardo, -inis' είναι η 'στρόφιγγα', και πιο συγκεκριμένα οι δυο 'στρόφιγγες' της πόρτας, δηλ. δυο σιδερένια καρφιά που προεξέχουν στο άνω και στο κάτω άκρο της πόρτας, και τα οποία εισχωρώντας το ένα σε μία υποδοχή στο κράσπεδο της εισόδου, και το άλλο στην οροφή της εισόδου, βοηθούν την πόρτα αφ' ενός να στηρίζεται, και αφ' ετέρου να περιστρέφεται στο άνοιγμα και στο κλείσιμο. Αντιστοιχούν με τους σημερινούς μεντεσέδες. Το τρίξιμο της συγκεκριμένης 'πόρτας' ενδέχεται να προκληθεί από την περιστροφή αυτών των καρφιών μέσα στις αντίστοιχες υποδοχές. Η ίδια ακριβώς εικόνα της 'πόρτας' που 'τρίξει' καθώς ανοίγει απαντά στον Οβίδιο, 'Fallimur, an verso snuerunt cardine postes? κάνουμε λάθος, ή μήπως ακούστηκε το τρίξιμο από το γύρισμα των μεντεσέδων στις παραστάδες;' — Η αφαιρετική 'cardine' είναι της αιτίας, 'εξ αιτίας αυτής της προεξοχής'. «**verso**»: χρονική μτχ. 'όταν, καθώς περιστρέφεται αυτή η προεξοχή'.

11. «**si...dixit**»: υποθετική πρόταση. «**dementia nostra**»: 'η αφροσύνη η δική μου', αντί του ορθότερου 'εγώ ο άφρων'.
13. «**quae...peregi**»: πλάγια ερώτηση, η οποία εκφέρεται με Οριστική κατά το πρότυπο των αρχαιοπρεπών εκφράσεων και συντάξεων, 'scio quid dictura es, Plaut.Aul.174 *ζέρω καλά τι πρόκειται να πεις*'.
14. «**cum...darem**»: οι χρονικές προτάσεις με Cum εκφέρονται με Υποτακτική, όταν η χρονική πρόταση εκφράζει πράξη επαναλαμβανόμενη στο παρελθόν.
15. «**Tu quoque**»: εδώ φαίνεται η αλλαγή του προσώπου, καθώς τώρα ό,τι λέει αφορά την Δηλία, κι όχι πλέον την 'εξώπορτά' της. «**falle**»: Προστακτική έγκλιση. Ο Τίβ. καλεί την Δηλία να 'ξεγελάσει' τους 'φρουρούς' της, οι οποίοι την κρατούν κλεισμένη μέσα στο σπίτι. «**ne timide**»: 'με όχι δειλό τρόπο'.
16. «**fortes adiuvat ipsa Venus**»: είναι κοινός τόπος στην ερωτική κυρίως ποίηση ότι 'η θεά Αφροδίτη βοηθάει στα ερωτικά τους σχέδια εκείνους οι οποίοι είναι τολμηροί', 'quod timeas, non est! auso Venus ipsa favebit, Ovid.Ep.19.159 *αυτό που φοβάσαι δεν υπάρχει! Η ίδια η Αφροδίτη θα βοηθήσει αυτόν ο οποίος τολμά*', 'audentem Forsque Venusque iuvat, Hor.Ars.Am.1.608 *τον τολμώντα και η Τύχη και η Αφροδίτη βοηθούν*'.
17. «**Ille**»: sc. 'Venus', ομοίως στους στχχ. 19, 20, 21. «**nova limina**»: 'σε σκαλοπάτια στα οποία για πρώτη φορά στέκεται εκλιπαρώντας για τον έρωτα μιας κοπέλας'.
18. «**seu reserat...fores**»: η ερωτευμένη κοπέλα θα κάνει ό,τι μπορεί για να ξεκλειδώσει την εξώπορτα του σπιτιού στο οποίο είναι κλειδωμένη και δεν μπορεί να επικοινωνήσει με τον εραστή της. «**fixo dente**»: 'μπήγοντας μέσα στην κλειδαριά ένα αντικλειδί'. Το 'dens' εδώ όχι με την κυριολεκτική σημασία του ως 'δόντι', αλλά με την έννοια του οϊουδήποτε αιχμηρού αντικειμένου, το οποίο λειτουργεί ως υποκατάστατο κλειδιού, δηλ. ως 'αντικλειδί'. Με την έννοια της 'βελόνας, ακίδας', 'dense...dente, Tib. 1,9,68'.
19. «**derepere**»: sc. 'ut dereperat', συμπερασματικό απαρέμφατο. «**lecto**»: αφαιρετική για την 'από τόπου' κίνηση.
20. «**nullo...sono**»: δηλ. 'η Αφροδίτη σου μαθαίνει να περπατάς φεύγοντας κρυφά από το σπίτι την νύχτα, χωρίς να κάνεις θόρυβο, ώστε να ακουστείς και να προδοθείς'. Το βάδισμα χωρίς να προκαλεί θόρυβο, δηλ. το 'απαρατήρητο βάδισμα' είναι μία ευχή όλων των ερωτικών ποιητών, 'ille per excubias custodum leniter ire/ monstrat, Ov.Am.1,6,7 *αυτός μου δείχνει να βαδίζω ελαφρά μέσα από τις φυλάξεις των φρουρών*· *inpercus- sos nocte movere pedes, Ov. Am.3,1,52 και να κινώ τα πόδια μου μέσα στην νύχτα αθόρυβα*'.
21. «**viro coram**»: το 'coram' με την λογική του 'ενώπιον' λειτουργεί εδώ ως πρόθεση, η οποία όμως άλλοτε προηγείται του ουσιαστικού, 'coram iudicibus, Suet.Aug.56 *μπροστά στους δικαστές*', κι άλλοτε ακολουθεί το ουσιαστικό, όπως εδώ, 'ipso Germanico coram, Tac.An.3,14'.
22. «**blanda...verba**»: 'λόγια κολακείας', αντκ. στο απρμφ. 'abdere'. «**conpositis...notis**»: αφαιρ. του τρόπου.
23. «**nec docet**»: sc. 'Venus'. «**hoc omnes**»: όπως στα Ελληνικά 'διδάσκω τινά τι' όπου η αιτιατική προσώπου είναι το κλασσικό αντικείμενο, ενώ η αιτιατική πράγματος είναι το κατηγορούμενο. «**nec inertia tardat**»: η 'απραξία, αδράνεια' αναγκάζει πολλούς να μένουν πίσω, να υστερούν (tardat), όπως τώρα η 'απραξία' είναι αυτή που κάνει την Δηλία να μένει πίσω κλεισμένη μέσα στο σπίτι της.
24. «**surgere nocte**»: ο φόβος (timor) είναι εκείνος που λειτουργεί απαγορευτικά (vetat) σε πολλούς, ώστε να σηκωθούν από το κρεβάτι τους νύχτα (surgere), κι αυτό τώρα συμβαίνει με την Δηλία.
25. «**En**»: εκφράζει την αντίθεση που υπάρχει ανάμεσα σ' αυτά που αρνείται, διστάζει να κάνει η Δηλία, και τα οποία τώρα κάνει ο Τίβ., δηλ. να βγει νύχτα στον δρόμο και να σταθεί εμπρός στην κατώφλι της. «**tenebris**»: αφαιρετική του χρόνου. «**anxius**»: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου 'όντας εγώ μέσα στην αγωνία'. Η 'αγωνία' του οφείλεται στο ενδεχόμενο η Δηλία να απορρίψει τα αιτήματά του. «**urbe**»: αφαιρετική του τόπου.
26. «**occurrat quisquam**»: sc. 'ut occurrat quisquam'. Συμπερασματική πρόταση με Υποτακτική, στην οποίαν μετά την Προστακτική του ρ. 'sino' συνήθως παραλείπεται στην καθομιλούμενη γλώσσα ο σύνδεσμος 'ut', 'sine veniat, Ter. Eun.4,6,1 (*sine <ut> veniat*) *άσε τον αυτόν να έρθει*', 'insani feriant sine litora fluc-

- tus, Verg.Ecl.9,43 (*sine <ut> insani fluctus feriant litora*) *άσε να χτυπούν τα άγρια κύματα τις ακτές*. Ο Τιβούλλος συστηματικά παραλείπει τον 'ut' μετά το ρ. '**oro**' στον στχ. 65 (δες σχ.), μετά το ρ. '**volo**' *Illa velim rapida Volcanus carmina flamma / Torreat et liquida delet amnis aqua*, I,9,49/50 (*Velim <ut> Volcanus torreat illa carmina rapida flamma*) *θα ήθελα το ηφαίστειο να καταστρέψει αυτά τα ποιήματα με μια γρήγορα φλόγα*, μετά το ρ. '**persuadeo**' *ista haec persuadet facies*, I,9,69 (*persuadet <ut> facies haec*) *θα σε πείσει να τα κάνεις αυτά*. Επίσης η σύνταξη αυτή απαντά και μετά τα ρρ. '**rogo**' (I,9,84), '**malo**' (II,3,32), '**veto**' (2,6,36). — Υποκείμενο στο ρ. 'sinit' ενν. η ονομ. 'Venus', η οποία θα πρέπει λογικά να υπήρχε στο στχ. που έχει εκπέσει μετά τον 25. **«qui...volneret...petat»**: δυο αναφορικές επιρρηματικές τελικές προτάσεις κανονικά με Υποτακτική. Ο ρηματικός τύπος 'volneret' είναι διαφορετική γραφή του ρ. 'vulnero', και απαντά στην ποίηση 'volnera, Ov.,Fas., 2,211· volnere,Hor.Car.1,27,12'. — Ο Τιβ. περιγράφει ένα σκηνικό λωποδυσίας με δράστες εκ συστήματος κλέφτες που δρούσαν την νύχτα, και επιτίθονταν στους ανυποψίαστους διαβάτες (Ov.Am.1,6,9).
27. **«rapta...veste»**: αφαιρετική απόλυτη, *της ενδυμασίας αρπαγείσης*, τροπική μτχ. *με την αρπαγή της ενδυμασίας μου*.
28. **«Quisquis...tenetur»**: αναφορική υποθετική πρόταση με Οριστική. Ως απόδοση η Υποτακτική 'eat' που εκφράζει δυνητικότητα. **«tutus...sacer»**: επιρρηματικά κατηγορούμενα του τρόπου. **«sacer»**: *ιερός, ανέγγιχτος, σώος*.
29. **«qualibet»**: *σ' όποιο μέρος του αρέσει*. Αυτό που θέλει να πει εδώ ο Τιβ. είναι πως *όποιος είναι ερωτευμένος, δεν έχει τίποτε να φοβάται από τους ληστές του δρόμου, γιατί τον προστατεύει ο έρωτας*.
30. Η συντακτική σειρά των λλ.: *Non nocent mihi pigra frigora hibernae noctis*. Στον Τίβουλλο δεν μπορούν να κάνουν κακό τα κρύα (frigora) της χειμερινής (hibernae) νύχτας (noctis), τα οποία στους άλλους προκαλούν μία νωθρότητα (pigra).
32. **«reseret modo..postes»**: *αρκεί μόνο να ανοίξει τις πόρτες*. Το 'modo' ως σύνδεσμος με Υποτακτική έχει την έννοια του *φτάνει μόνο να.../αρκεί μόνο να...*. *manent ingenia senibus, modo permaneat studium et industria*, Cic. Cat. Maior.de Sen. 22 *στους ηλικιωμένους παραμένει η οξυδέρκεια, φτάνει μόνο να διατηρηθεί το ενδιαφέρον και η ενεργητικότητα*.
33. **«et vocet...me»**: sc. 'et <modo> vocet' ίδια σύνταξη με την προηγούμενη, *φτάνει μόνο να με καλέσει*. **«ad digiti...sonum»**: *ad sonum digiti με την φωνή του δακτύλου της*. Το 'ad' με αιτιατική δείχνει τον 'τρόπο', και η γενική 'digiti' είναι υποκειμενική, υπονοώντας ότι *τα δάχτυλα σύμφωνα με τις κινήσεις τους έχουν φωνή και μιλούν*.
34. **«parcite luminibus»**: το ρ. 'parco' ως *φείδομαι, λυπούμαι, προστατεύω* εδώ έχει την έννοια του *κρύβω, προφυλάσσω*. Συντασσόμενο με αφαιρετική έχει την έννοια *απέχω, κρατιέμαι μακριά από κάτι*, όπως εδώ *parcite luminibus μη βλέπετε*. Με τον πληθυντικό 'parcite' εννοεί όλους εκείνους τους περαστικούς, είτε πρόκειται για άνδρα (vir) είτε για γυναίκα (femina), οι οποίοι θα δουν την Δηλία να βγαίνει κρυφά από το σπίτι της και να καλεί τον Τιβ. να πάει κοντά της· αυτήν την καθ' όλα παράνομη πράξη (furtum) οι περαστικοί πρέπει να κάνουν ότι δεν την είδαν. **«seu...fiat»**: *είτε μπορεί να βρεθεί*.
35. **«neu...terrete...neu quaerite...neu...ferte»**: ομοίως ο πληθυντικός αναφέρεται στους άγνωστους διαβάτες μέσα στην νύχτα.
38. **«siquis...adspexerit»**: υποθετική πρόταση με Παρακείμενο Υποτακτικής για να εκφράσει το 'δυνατόν' το 'ενδεχόμενο' να συμβεί, κι όχι αυτό που όντως έχει συμβεί. **«inprudens»**: *ανόητος, αφελής*, διότι μόνο ένας τέτοιος θα στρέψει το βλέμμα του σε δυο παράνομους ερωτευμένους, ενώ γνωρίζει ότι η παρανομία στην ερωτική σχέση πρέπει να παραμένει κρυφή. **«oculat»**: εδώ το ρ. χρησιμοποιείται απόλυτο χωρίς να συντάσσεται με πτώση.
40. **«Nam fuerit quicumque»**: αναφορική Υποθετική πρόταση με Παρακείμενο Υποτακτικής, *διότι ενδεχομένως μπορεί να υπάρξει κάποιος...*, η οποία εκφράζει το 'δυνατόν, πιθανόν'. Η απόδοση συνήθως είναι επίσης με Υποτακτική. Σε κάποιες όμως περιπτώσεις απαντά και ο Μέλλων της Οριστικής, όπως εδώ *is...sentiet*. Για το ίδιο ακριβώς *si quis furioso praecepta det, erit ipso quem monebit, insanior*, Sen.E.M., 94,17 *αν κάποιος ενδεχομένως δώσει πληροφορίες σ' ένα ανόητο, θα αποδειχθεί πιο*

- αφελής απ' αυτόν στον οποίο έδωσε τις πληροφορίες'. **«loquax»:** δηλ. κάποιος που θα δει τον Τιβ. με την Δηλία, και θα το διαδώσει, ώστε να το μάθει ο σύζυγός της. **«is sanguine natam»:** στην ελλiptή αυτήν πρόταση εννοείται το ρ. 'sentiet', η αιτιατική 'Venerem' και το απαρέμφατο 'esse' από τον επόμενο στχ.: 'is <sentiet Venerem esse> sanguine αυτός θα μάθει ότι η Αφροδίτη γεννήθηκε μέσα από τα αίματα', δηλ. ότι 'ο έρωτας έχει στενές σχέσεις με τις δολοφονίες, τους φόνους', εννοώντας ότι 'αυτών οι προδομένοι εραστές θα τον σκοτώσουν'. Η αφαιρετική 'sanguine' αν και απρόθετη, είναι της καταγωγής.
41. **«Venerem...mari»:** 'is sentiet Venerem esse e rapido mari αυτός θα μάθει ότι η Αφροδίτη κατάγεται από την άγρια θάλασσα', εννοώντας δηλ. ότι 'αυτών οι προδομένοι εραστές θα τον πνίζουν στα κύματα'. — Η παρατήρηση του Τιβ. για την διπλή καταγωγή της 'Αφροδίτης' α) 'από τα αίματα' και β) 'από την άγρια θάλασσα', προφανώς εκφράζει την πρόθεση όλων των παράνομων εραστών, και φυσικά και του ίδιου, των οποίων η παράνομη ερωτική σχέση διαδόθηκε δημοσίως, να τιμωρήσουν με θάνατο αυτόν που έκανε αυτές τις διαδόσεις. Όμως αυτή η διπλή καταγωγή της Αφροδίτης είναι και ένα 'ιστορικό' γεγονός, αφού σύμφωνα με τον Ησίοδο όντως η Αφροδίτη γεννήθηκε από τα 'αίματα' που προξένησε ο ευνουχισμός του Ουρανού από τον Κρόνο, καθώς αυτά έπεσαν στην 'θάλασσα', κι απ' αυτά γεννήθηκε η Αφροδίτη.
42. **«huic»:** sc. '...huic, qui loquax fuerit', δηλ. '...σ' αυτόν οποίος ενδεχομένως να μαρτυρήσει την σχέση μας'. **«ut...pollicita»:** αναφορική παραβολική πρόταση.
43. **«saga»:** πρόκειται για ένα ουσιαστικό προερχόμενο από το επίθ. 'sagus, -a, -um ο προφητικός', το οποίο σε θηλυκό γένος δηλώνει την γυναίκα μάντισσα, 'sagae anus, Cic.De Div.65 γριές μάντισσες'.
44. **«de caelo ducentem sidera»:** το 'κατέβασμα' των άστρων από τον ουρανό στην Γη, και ειδικά της Σελήνης ήταν μια από τις πιο ευρέως διαδεδομένες πρακτικές μαγείας, η οποία αποσκοπούσε στην εξυπηρέτηση ερωτικών σκοπών και επιδιώξεων. Έτσι ακριβώς χρησιμοποιεί την έκφραση και ο Στρεψιάδης στις 'Νεφέλες' του Αριστοφάνη δηλώνοντας ότι 'γυναίκα φαρμακίδ' εί πριάμενος Θετταλήν / καθέλοιμι νύκτωρ τήν σελήνην, είτα δή / αύτήν καθειρξαιμ' είς λοφεϊον στρογγύλον / ώσπερ κάτροπτον, κᾶτα τηροίην ἔχων, Ἀριστ.Νεφ.749-752 αν αγοράσω μία γυναίκα μάντισσα από την Θεσσαλία / και την κατεβάσω μέσα στην νύχτα την Σελήνη, και κατόπιν / την φυλακίσω αυτήν μέσα σ' ένα στρογγυλό περίβλημα / σαν ένα καθρέφτη, και ύστερα την παρατηρούσα'.
45. **«fluminis...vertit iter»:** τα 'μαγικά' τραγούδια των μαγισσών μπορούσαν 'κατεβάζοντας' τα άστρα από τον ουρανό να αντιστρέψουν την πορεία των ποταμών. **«carmine»:** πρόκειται για ένα 'τραγούδι' μαγικό, για ένα 'ζόρκι'.
46. **«findit...solum»:** οι μάντιες με ζόρκια μπορούσαν να δημιουργήσουν μεγάλες ρωγμές στο έδαφος, προκειμένου τα πνεύματα να ακούσουν στον Κάτω Κόσμο την κλήτευση που θα τους κάνει σε λίγο, αλλά και για να μπορέσουν να βρουν τρόπο να ανέβουν στην γη, και να αποκαλύψουν όσα γνωρίζουν για το μέλλον. Στους στχ. 46-47 ο Τιβ. αναφέρεται στη τελετουργία της 'Νεκρομαντείας'. Σύμφωνα μ' αυτήν οι μύστες μάντιες καλούν τα πνεύματα των νεκρών, προκειμένου αυτά να αποκαλύψουν ό,τι γνωρίζουν για το μέλλον. Μία τέτοια τελετουργία περιγράφεται στην Οδύσσεια στην ραψωδία 'λ' (:νέκυια), όπου ο Οδυσσεύς κατεβαίνει στον Άδη μετά από συμβουλή της Κίρκης, για να πληροφορηθεί από την νεκρή μητέρα του το δικό του μέλλον.
47. **«devocat ossa»:** οι μάντισσες άρπαζαν τα οστά των νεκρών μέσα από την νεκρική πυρά, όσο αυτή είναι ακόμη ζεστή, ώστε τα οστά του νεκρού να είναι ακόμη 'ενεργά' προκειμένου για την μαντική τελετουργία, 'fumantes iuvenum cineres, ardentiaque ossa/ e mediis rapit illa rogis, Luc.6,533 τις στάχτες που ήδη καπνίζουν και τα οστά του νεκρού που ήδη καίνε αυτή τα αρπάξει μέσα από την νεκρική πυρά'. Αλλά και σε νεκρικές τελετές οι μάντισσες έσπευδαν κρυφά να αρπάξουν κάποια από τα όργανα του πτώματος του νεκρού, ώστε μ' αυτά να βοηθηθούν στην πρόγνωση του μέλλοντος· μία τέτοια ιστορία διηγείται ο 'Τριμαλχίων' στο 'Σατυρικόν' του Πετρωνίου (§63).
49. **«iubet adpersas lacte»:** sc. 'iubet <infernas catervas> adpersas lacte'.
50. **«cum libet»:** Ο χρονικός 'cum' δίνει ακριβείς περιγραφές της χρονικής στιγμής κατά την οποίαν συνέβη ό,τι παρουσιάζεται στην Κύρια πρόταση. Εν προκειμένω η μάντισσα διώχνει (depellit) τα νέφη (nubile) από τον θλιμμένο ουρανό εκείνη ακριβώς την στιγμή, όταν έκανε τις σπονδές της (cum libet). Ο συγκεκρι-

κριμένος χρονικός 'cum' λέγεται 'Περιγραφικός'. Εκφέρεται πάντοτε με Υποτακτική, συνήθως Παρατατικού για το σύγχρονο γεγονός με την Κύρια πρόταση, η Υπερσυντελικού για γεγονός προγενέστερο. Εδώ παραδόξως διατηρείται ο Ενεστώτας Υποτακτικής (*libet* > *libo*, -avi, -atum, -are *κάνω σπονδές, θυσίες*), για να δώσει μία πιο παραστατική εικόνα αυτού του παράδοξου γεγονότος, ότι δηλ. με τα 'ξόρκια' μπόρεσε αυτομάτως να καθαρίσει τον ουρανό από τα σύννεφα. Γι' αυτόν τον λόγο διατηρείται και ο Ενεστώτας Οριστικής στην Κύρια πρόταση (*depellit*). Αν τηρείτο το γνωστό καθεστώς, θα είχαμε 'Cum libaret, depellebat...'

51. «**Cum libet**»: η ίδια ακριβώς σύνταξη. Και στον στχ. αυτόν διατηρούνται οι Ενεστώτες για λόγους παραστατικότητας. Αν η σύνταξη ακολουθούσε τους τύπους, θα είχαμε 'Cum libaret, convocabat...'. Οι υπερφυσικές ικανότητες της μάντισσας προβάλλονται με το γεγονός ότι μέσα στην θερινή περίοδο μπόρουσε να προκαλέσει χιονοθύελλα.
52. «**sola**»: ως ονομαστική υποκείμενο στο προσωπικό πλέον ρ. 'dicitur'. Αν ήταν απρόσωπο, τότε αντί για ονομαστική θα έπρεπε να είχαμε αιτιατική 'solam'. «**malas...herbas**»: πρόκειται για φυτά 'βότανα', τα οποία χρησιμοποιούσαν στις μαγικές παρασκευές, προκειμένου να προξενήσουν 'κακό' στο πρόσωπο στο οποίο θα αναφέρονταν, εξ ου και 'malas'. «**Medeae**»: η Μήδεια είχε διπλή καταγωγή· σύμφωνα με τον Ησίοδο ήταν κόρη του Αιήτη και της Ιδίας (Θεογ.961)· όμως σύμφωνα με τον Διόδωρο ήταν κόρη του Αιήτη και της μάγισσας Εκάτης, και αδελφή της επίσης μάγισσας Κίρκης (Διόδ.4,50,5,2-6,5).
53. «**Hecates**»: Η 'Εκάτη' ήταν μια μυστηριώδης θεότητα, η οποία σύμφωνα με την παράδοση ήταν κόρη του Περσεία ή Πέρσης και της Αστερίας, από όπου και ονομάζεται Περσηίς (Απόλλων. Ρόδ. 3.478). Ήταν μία αρχαία Θρακική θεότητα με εξαιρετικές μαγικές ικανότητες. Συνδέθηκε με τη λατρεία άλλων μυστικιστικών θεοτήτων, όπως των Καβείρων και των Κουρητών. Θεωρούνταν ως ένα ον που τη νύχτα έστελνε από τα κάτω κόσμο όλων των ειδών δαίμονες και τρομερά φαντάσματα, που δίδασκαν μαγεία και μάγια στους ανθρώπους. Η ίδια περιπλανιέται με τις ψυχές των νεκρών και η προσέγγισή της ανακοινώνεται από την γκρίνια και το ουρλιαχτό των σκύλων. (Απόλλων. Ρόδ. 3.529, 861, 4.829· Ον. Ερ. 12.168, Met. 14.405· Verg. Aen. 4.609). Περιγράφεται με μία τρομαχτική εμφάνιση, καθώς πίστευαν πως είχε τρία κεφάλια (Ορφ. Άργ. 977 τρισσοκέφαλος.) Εκτός από τη Σαμοθράκη η λατρεία ήταν διαδεδομένη στην Αίγινα (Αίγινηται τιμῶσιν Ἐκάτην, Πaus.2,30,2), ενώ στην Αθήνα το ιερό της είχε την ονομασία 'Επιπυργιδία' στην Ακρόπολη ('Αλκαμένης δέ ἐμοὶ δοκεῖν πρῶτος ἀγάλματα Ἐκάτης τρία ἐποίησε προσεχόμενα ἀλλήλοις, ἦν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἐπιπυργιδίαν· ἔστηκε δὲ παρὰ τῆς Ἀπτέρου Νίκης τὸν ναόν, Πaus.δ.π.)
54. «**quis...posses**»: αναφορική τελική πρόταση στον Ε.Λ. με την Υποτακτική Παρατατικού. Ο τύπος 'quis' είναι αρχαϊκός τύπος της αφαιρετικής 'quibus', όπως επίσης στον Τίβ., 'Tum sucos harbasque dedi, quis livor abiret, 1,6,13 *Τότε έδωσα υγρό διάλυμα και βότανα, με τα οποία το μελάνωμα να εξαφανιζόταν*'. «**fallere**»: με ενν. αντικείμενο την αιτιατική 'maritum tuum'.
55. «**despue**»: το 'φτύσιμο' είχε κατά την λαϊκή δοξασία αποτροπαϊκή δύναμη. Όποιος βρισκόταν υπό την επήρεια κακών πνευμάτων θα μπορούσε να απαλλαγεί από την κακή επίδρασή τους επάνω του, αν έφτυνε τρεις φορές συνήθως στον κόρφο του 'hoc peracto carmine ter me iussit expuere terque lapillos conicere in sinum, Petr.131 *όταν τελείωσε το ξόρκι με υποχρέωσε να φτύσω τρεις φορές και τρεις φορές να ρίξω μικρές πέτρες στον κόρφο μου*', 'μαινόμενον δέ ιδών ἢ ἐπίληπτον φρίξας εἰς κόλπον πτύσαι, Θεόφ.Χαρ.16,14', 'ὡς μὴ βασκανθῶ δέ, τρις εἰς ἐμόν ἔπτυσσα κόλπον, Θεόκ.Εἰδ.6,39'. — Στον στχ. αυτόν ο Τίβ. σε Ε.Λ. λέει στην Δηλία αυτά ακριβώς που του είπε η μάγισσα.
56. «**Ille**»: δηλ. 'maritus tuus *ο σύζυγός σου*'. «**nihil**»: αιτιατική της αναφοράς στο 'credere'. «**de nobis**»: sc. 'de me et de te', δηλ. 'για την παράνομη ερωτική μας σχέση'. «**cuiquam**»: δοτική προσωπική. Το ρ. 'credo' συντάσσεται i) με δοτική προσώπου ως 'προσωπική', 'credo alicui *δείχνω εμπιστοσύνη σε κάποιον*', η οποία δοτική κατόπιν μεταφράζεται στην ν.ε. σαν να ήταν αντικείμενο 'εμπιστεύομαι κάποιον', χωρίς όμως να είναι. ii) με δοτική προσωπική και με αιτιατική του πράγματος ως αιτιατική της αναφοράς, 'credo alicui aliquid *δείχνω εμπιστοσύνη σε κάποιον όσον αφορά κάτι*'. — Ο Τίβ. προσπα-

θεί να πείσει την Δηλία ότι ενδίδοντας στις ερωτικές του προτάσεις, δεν πρόκειται ο σύζυγός της πιστέψει κανένα και τίποτε, διότι θα έχει κάνει τα 'ζόρκια' που του έμαθε η μάγισσα.

57. **«non sibi»:** 'ούτε καν στον ίδιο του τον εαυτό'. Αυτή είναι η Απόδοση του Υποθετικού λόγου, στην οποίαν ως ρ. εννοείται το 'proterit'. **«si..viderit»:** Η υπόθεση του Υποθετικού λόγου. Πρόκειται για το είδος εκείνο που εκφράζει το 'δυνατόν, το πιθανόν' στο παρόν ή μέλλον, ή αυτό που συνήθως λέγεται 'απλή σκέψη του λέγοντος'. Η υπόθεση εκφέρεται με Ενεστώτα ή με Παρακείμενο Υποτακτικής, όπως εδώ το ρ. 'viderit'. Η απόδοση μπορεί να εκφέρεται με Μέλλοντα Οριστικής, όπως εδώ το ρ. 'proteri', το οποίο εννοείται, 'si ipse viderit in molli toro, non sibi <id proterit credere>'. — Η δραστικότητα και αποτελεσματικότητα των μαγικών τραγουδιών της μάγισσας είναι απόλυτα εγγυημένα, καθώς ο σύζυγος της Δηλίας, ακόμη αν δει με τα ίδια του τα μάτια την ερωτική τους περίπτωση, δεν θα την πιστέψει.
58. **«abstineas»:** προτρεπτική Υποτακτική. **«aliis»:** sc. 'amatoribus'.
59. **«nihil»:** τα 'μαγικά' τραγούδια της μάγισσας βρίσκουν εφαρμογή και λειτουργούν αποτελεσματικά μόνο στην περίπτωση που θα κληθούν να αποκρύψουν τις ερωτικές περιπέτειες της Δηλίας με τον Τίβ., ενώ αν συνάψει ερωτική σχέση με άλλον, αυτή να κοινοποιηθεί στον σύζυγό της.
60. **«credam?»:** 'τι όμως, να την πιστέψω;'. Υποτακτική για την έκφραση της απορίας. Ο Τίβ. εκφράζει εδώ τις αμφιβολίες του όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των μαγικών τεχνασμάτων της μάγισσας, τα οποία του εγγυώνται την εκπλήρωση της ερωτικής σχέσεώς του με την Δηλία. Ο λόγος της αμφιβολίας του εκτίθεται στην συνέχεια. **«haec»:** η μάγισσα.
61. **«solvere»:** Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον ο Τίβ. διστάζει να εμπιστευθεί τα μάγια της μάγισσας, αφού τον είχε διαβεβαιώσει ότι θα τον απάλλαζε από τον ανεκπλήρωτο έρωτά του για την Δηλία, κάτι που τελικά δεν έχει συμβεί μέχρι στιγμή. Υπήρχε η αντίληψη ότι με μαγικούς τρόπους μια μάγισσα μπορούσε να λυτρώσει κάποιον από ένα ανεκπλήρωτο έρωτα, 'Haec se carminibus promittit solvere mentes/quas velit, ast aliis duras immittere curas, Verg.Aen.4,487'.
63. **«concidit»:** υπάρχουν δυο ρρ. εικονικά ίδια, αλλά με διαφορετική προφορά, i) concido, -cidi, -cisum, -dere με τα φωνήεντα 'i' βραχεία, το οποίο παράγεται από το 'cado πέφτω'. ii) concido, -cidi, -cisum, -dere με τα φωνήεντα 'i' ως μακρά, το οποίο παράγεται από το 'caedo σφάζω, τεμαχίζω'. Εδώ σύμφωνα με το μέτρο, αλλά και την σύνταξη, ταιριάζει το ρ. 'concido>cado', διότι υποκείμενό του είναι η ονομαστική 'hostia pulla', 'concidit hostia pulla έπεσε,θυσιάστηκε ένα σκουρόχρωμο σφάγιο'. **«ad magicos...deos»:** ως θεοί της μαγείας θεωρούνταν οι θεότητες του Κάτω Κόσμου και η Εκάτη. Ο Βιργίλιος αναφέρει το 'Έρεβος' και το 'Χάος' (Verg.Aen.4,510). **«hostia pulla»:** τα ζώα που προσέφεραν ως θυσία στις χθόνιες θεότητες και στις θεότητες της μαγείας, ήταν σκουρόχρωμα, για να ταιριάζουν με την εικόνα του Κάτω Κόσμου. Ο 'Ευσέβιος' ορίζει τον διαχωρισμό αυτόν, όσον αφορά τα χρώματα των σφαγίων, 'φαιδρά μὲν οὐρανόις, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροίῃ, Εὐσ.Εὐαγγ.Προπ. 4,9,2'. Ομοίως, όταν ο Οδυσσεύς επισκέπτεται τον Κάτω Κόσμο, για να μάθει από την νεκρή μητέρα του το μέλλον το δικό του και της οικογενείας του, θυσιάζει ένα 'μαύρο πρόβατο', 'Τειρεσίη δ' ἄπάνευθεν δῖν ἱερευσέμεν οἴω παμμέλαν(α), Ὀδ.11,32'. — Η συγκεκριμένη θυσία έγινε με σκοπό την απαλλαγή του από τον ανεκπλήρωτο έρωτά του για την Δηλία. Και επειδή αυτή η μαγική τελετή δεν έφερε το αναμενόμενο αποτέλεσμα, γι' αυτό εκφράζει και τον δισταγμό του: 'Quid, credam?'
64. **«Non ego...orabam»:** Η μάντισσα υποσχέθηκε στον Τίβ. ότι με μαγικές τελετές θα τον απαλλάξει από τον έρωτά του για την Δηλία, όμως εκείνος επιθυμούσε με τα μάγια της να φέρει την Δηλία κοντά του. Τελικά δεν συνέβη ούτε το ένα, δηλ. να πάψει να είναι ερωτευμένος μαζί της, αλλά ούτε και το άλλο, δηλ. να τον ερωτευθεί κι εκείνη.
65. **«nec...velim»:** η Υποτακτική Ενεστώτα εδώ εκφράζει το 'πιθανό', το 'ενδεχόμενο'.
66. **«Ferreus ille fuit»:** 'άνδρας χωρίς αισθήματα ήταν εκείνος'. Πρόκειται για τον σύζυγο της Δηλίας, ο οποίος την έχει τώρα εγκαταλείψει μετέχοντας σε εκστρατείες, και γι' αυτό έχει βάλει φρουρούς να φυλούν το σπίτι του και την Δηλία. **«qui...maluerit»:** αυτή η αναφορική πρόταση δεν προσδιορίζει, ούτε επεξηγεί το ηγούμενο 'ille', αλλά το αιτιολογεί.

68. «ante»: εδώ λειτουργεί ως επίρρημα του τόπου με την έννοια ότι ο σύζυγος της Δηλίας στην πορεία του στρατεύματός του αυτός πάει εμπρός (ante), και ακολουθούν οι αιχμάλωτοι Κίλικες.
69. «ponat»: 'licet ponat'. «in capto...solo»: 'σε έδαφος κατειλημμένο'.
70. «totus...contextus»: 'περιπλεγμένος ολόκληρος'. Το επίθ. 'contextus' κατηγορούμενο στο 'conspiciendus'. Για την ίδια χρήση του επιθέτου 'totus', 'totus conlucens veste atque insignibus armis, Verg.Aen.10,539'. «totus et auro»: ενν. 'contextus'
71. «insideat»: '<licet> insideat'. «conspiciendus»: Γερουνδικό σε θέση κατηγορηματικού προσδιορισμού του αποτελέσματος στο ρ. 'insideat' 'μπορεί αυτός να κάθεται πάνω στο άλογό του για να τον παρατηρούν'. — Η ομαλή συντακτική σειρά των λλ.: '<ille licet> insideat celeri equo conspiciendus contextus totus argento, et <contextus> totus auro'.
72. «si...modo...possim»: η Υποθετική πρόταση ενός Υποθετικού λόγου, του οποίου η απόδοση βρίσκεται πιο πριν, στους στχχ. 68-71. Πρόκειται για Υποθετικό λόγο που εκφράζει το 'πιθανό, δυνατό', αυτό που συνήθως αποκαλείται 'απλή σκέψη'. Η Υπόθεση εκφέρεται με Υποτακτική Ενεστώτα, και η Απόδοση με οποιαδήποτε έγκλιση, ανάλογα με το επιδιωκόμενο νόημα: 'Si modo possim iungere boves...., ille licet agat...ille <licet> ponat', δηλ. 'αν εγώ μπορέσω να πάρω μαζί μου την Δηλία στα βοσκοτόπια, τότε ο άντρας της ας οδηγεί τα ηττημένα πλήθη, ας κάθεται πάνω στο άλογό του...', θέλοντας έτσι να πει ότι θυσιάζει κάθε είδος κοινωνικής διακρίσεως, προκειμένου να έχει κοντά του την Δηλία. «tecum»: sc. 'cum te', και συντάσσεται με το 'iungere boves'. «mea...Delia»: κλητική προσφώνηση.
73. «iungere...pascere»: αντικείμενα στο 'possim'.
74. «retinere»: τρίτο αντικείμενο στο 'possim'. «dum liceat»: 'έως ότου να...'. Το ρ. 'licet' εδώ έχει την έννοια του 'επιτρεπτού', της 'άδειας' ή του 'δικαιώματος' που του εκχωρεί ως χάρισμα η απουσία του συζύγου της Δηλίας λόγω στρατιωτικής υπηρεσίας. Αυτό ακριβώς το χρονικό διάστημα της απουσίας του συζύγου προσδιορίζει η χρονική πρόταση 'dum liceat'. Όσον αφορά την έγκλιση ο Τίβ. είχε το ελεύθερο της επιλογής, αλλά με διαφορετική σημασία. i) Θα μπορούσε να επιλέξει την Οριστική: '...si possim te retinere, dum licet ...αν μπορέσω να σε κρατήσω στα χέρια μου, για όσο διάστημα μου επιτραπεί'. Σ' αυτήν την περίπτωση θα ταύτιζε την χρονική διάρκεια της Κύριας (possim) με την δευτερεύουσα (licet). ii) Με την επιλογή της Υποτακτικής όμως η χρονική πρόταση εκφράζει 'σκοπό', 'πρόθεση': '...si possim te retinere, dum liceat ...αν μπορέσω να σε κρατήσω, έως ότου να μου επιτρέπεται', δηλ. '...έως ότου να / για να εξαντλήσω το χρονικό διάστημα που μου επιτρέπεται', εννοώντας την απουσία του συζύγου της Δηλίας.
75. «et...sit»: επίσης χρονική πρόταση του 'dum+Υποτακτική' με την ίδια ακριβώς σημασία με την προηγούμενη εκφράζοντας 'σκοπό'. — Η φυσιολογική συντακτική σειρά των λλ. στους στχχ. 68-75 έχει ως εξής:
- ille licet agat victas catervas Cilicum ante,
αυτός ας οδηγεί τις ηττημένες ορδές των Κιλικών όντας επικεφαλής
et <licet> ponat Martia castra in capto solo,
και <ας> βάζει το στρατόπεδό του σε μέρος κυριευμένο,
et <licet> insideat celeri equo conspiciendus contextus totus argento et totus auro,
και <ας> κάθεται πάνω στο γρήγορο άλογό θεωρούμενος πλεγμένος όλος στο ασήμι και όλος στο χρυσό
si modo ipse possim iungere boves tecum, mea Delia,
φτάνει μόνο εγώ ο ίδιος να μπορώ να ενώνω τα ζώα μου με σένα, Δήλιά μου,
et pascere pecus in solito monte,
και να βόσκω τον κοπάδι μου στο συνηθισμένο βουνό,
et retinere te teneris lacertis, dum liceat,
και να σε κρατώ στα τρυφερά μου μπράτσα, έως ότου να μου δίνεται αυτό το δικαίωμα,
et <dum> sit mihi Mollis somnus inculta humo.
και <έως ότου> να έρθει σε μένα ο γλυκός ύπνος πάνω στο ανάμαλο έδαφος.

76. «**Tyrio...toro**»: τα 'κρεβάτια' από την πόλη της Τύρου θεωρούνταν ιδιαίτερος πολυτελή. «**secundo**»: επίθετο ως επιρρ. κατηγορούμενο του αποτελέσματος.
77. «**cum...venit**»: χρονική πρόταση που δηλώνει την αόριστη επανάληψη σε παρόν και μέλλον. «**nox vigilanda**»: το ρ. 'vigilo,-avī,-atum,-are' έχει την έννοια της 'αγρυπνίας', και στην Ελληνική γλώσσα κατά κανόνα απαντά στην Ενεργητική φωνή. Στην Λατινική απαντά και στην Παθητική φωνή ως 'nox vigilatur' με την έννοια ότι 'μια νύχτα αγρυπνείται', δηλ. 'γίνεται αντικείμενο αγρυπνίας'. Έτσι ακριβώς χρησιμοποιεί το ρ. ο Οράτιος 'noctes vigilantur amarae, Her., 12.169 *οι νύχτες γίνονται αντικείμενο αγρυπνίας με τρόπο πικρό*', και ο Βιργίλιος 'aestas quae vigilanda viris, Georg. 1, 314 *το καλοκαίρι, το οποίο πρέπει να γίνεται αντικείμενο αγρυπνίας (να αγρυπνείται) από τους άνδρες*'. Με τον ίδιο τρόπο και εδώ το Γερουνδιακό λειτουργεί ως κατηγορηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος 'cum...nox vigilanda venit *όταν έρχεται η νύχτα με σκοπό να γίνει αυτή αντικείμενο αγρυπνίας*'.
78. «**tum**»: sc. 'sine amore secundo'. «**plumae**»: πρόκειται για 'πούπουλα', με τα οποία γέμιζαν τα μαξιλάρια και τα στρώματα στις πολυτελείς κατοικίες, 'Dormit et in pluma purpureoque toro, Mart. Ep. 12, 17, 8 *και κοιμάται στα πούπουλα και σε πορφυρό κρεβάτι*'. «**stragula**»: 'stragula,-ae' είναι το κάλυμμα των κρεβατιών ή των καθισμάτων, 'non est moratus Stichus, sed et stragulam albam et praetextam in triclinium attulit, Petr. 78.1 *και ο Στίχος δεν καθυστέρησε, αλλά έφερε μέσα στην τραπεζαρία μια κουβέρτα λευκή και με πορφυρά κεντήματα*'. «**soporem**»: το αντικείμενο στο 'ducere'.
79. «**posset**»: δυνητική Υποτακτική. Το ρ. εδώ είναι προσωπικό με υποκείμενα σε ονομαστικές πτώσεις 'plumae, stragula, sonitus', έστω κι το 'plumae' είναι στον πληθυντικό αριθμό.
80. «**verbo**»: αφαιρετική του μέσου/οργάνου.
81. «**mea...lingua**»: το υποκ. του ρ. 'luit'. «**poenas...luit**»: 'πληρώνει τις ποινές', το ρ. 'luo' με την έννοια του 'ξεπληρώνω'.
82. «**Num feror**»: το ρ. 'feror' ως ο παθητικός τύπος του 'fero' έχει εδώ την περιθωριακή σημασία που έχει και στην ν.ε. ως 'φέρομαι = λέγομαι = διαδίδομαι'. «**incestus**»: επιρρ. κατηγ. του τρόπου στο 'adisse'.
83. «**serta...deripuisse**»: ο Τίβ. έχει αφαιρέσει λουλούδια που είχαν εναποθέσει άλλοι πάνω στα ιερά των θεών, προκειμένου να τα δώσει τώρα στην Δηλία, κι αυτή είναι η ασέβεια, την οποίαν φοβάται ότι έχει διαπράξει.
84. «**Non...dubitem**»: Ευθύς Υποθετικός λόγος με την Υπόθεση την Οριστική 'si meui', και Απόδοση την Δυνητική Υποτακτική 'non dubitem'. Εκφράζει το 'πραγματικό'.
87. «**tundere...caput**»: τα χτυπήματα στο κεφάλι ως αποτέλεσμα ατυχών εξελίξεων, ήταν μία πάγια τακτική, όπως ακριβώς ο Αύγουστος χτυπούσε το κεφάλι του μετά την ήττα του από τον Publius Quintilianus Varus: 'adeo denique consternatum ferunt, ut per continuos menses barba capillosque summisso caput interdum foribus illideret uociferans: 'Quintili Vare, legions redde! *τελικά τον φέρνουν τόσο πολύ πανικόβλητο, ώστε για συνεχείς μήνες έχοντας τα γένια του και μαλλιά του μακριά κάποιες στιγμές χτυπούσε το κεφάλι του στις πόρτες φωνάζοντας: 'Βάρε Κοϊντιλιανέ, δώσε μου πίσω τις λεγεώνες μου!*'.
88. «**At tu...**»: Ο Τίβ. στον στχ. αυτόν στρέφεται εναντίον του οιοδήποτε άγνωστου, ο οποίος μάλλον διασκεδάξει με τις ερωτικές ατυχίες του ποιητή. Δεν έχει κάποιον ιδιαίτερα υπ' όψη του, αλλά κυρίως στοχεύει σε όλους τους ηλικιωμένους άνδρες, οι οποίοι έχουν την τάση να ειρωνεύονται τους νεαρούς εκείνους οι οποίοι βιώνουν ένα απελπισμένο έρωτα, όπως είναι ο δικός του για την Δηλία.
89. «**uni**»: sc. 'mihi', 'ο θεός δεν πρόκειται να δείχνει την σκληρότητά του μόνο σε μένα αποκλειστικά, αλλά και σε άλλους', υπονοώντας ότι το επόμενο θύμα του θεού θα είναι όποιος τώρα τον περιγελά.
90. «**qui...lusisset**»: αναφορική Υποθετική πρόταση με Υποτακτική που εκφράζει Αιτιολογία, 'όποιος είχε περιγελάσει – επειδή είχε περιγελάσει'. Ως απόδοση θεωρούνται τα απαρέμφατα 'subdere, conponere, velle'.
91. «**post**»: 'μετά από ένα μικρό διάστημα'. «**Veneris...senem**»: το απαρέμφατο 'subdere' είναι αντικείμενο στο 'Vidi' με υποκείμενό του την ενν. αιτιατική 'se', με την οποίαν συμφωνεί η αιτιατική 'senem', 'Είδα εγώ ότι ο ίδιος μετά από λίγο (pos) ως ηλικιωμένος (senem) βάζει τα λαιμά του (subdere cola) στα

δεσμά της Αφροδίτης (*vinclis Veneris*)'. Δηλ. κάνει τώρα σε μεγάλη ηλικία αυτά που ειρωνευόταν όταν τα έβλεπε να τα κάνουν οι νέοι.

92. «**et...conponere**»: παρατακτικά συνδεδεμένο το απαρέμφατο 'conponere' με το 'subdere'.
93. «**et...velle**»: επίσης παρατακτικά συνδεδεμένο το απαρέμφατο 'velle' με τα δυο προηγούμενα.
- 94/5. «**stare...puduit**»: 'nec puduit stare ante fores και δεν ντράπηκε να σταθεί εμπρός στην πόρτα'. Οι στχ. 94-95 ανήκουν στην περίοδο λόγου που ξεκίνησε από το ρ. 'Vidi', και συνεχίζεται έως εδώ. Αυτό όμως σημαίνει ότι και εδώ ο λόγος θα έπρεπε να ήταν 'απαρεμφατικός', δηλ. στην θέση του Παρακειμένου 'puduit' θα περιμέναμε λογικά το τέταρτο κατά σειράν απαρέμφατο 'rudere', ως αντικείμενο στο 'Vidi'. Όμως ο λόγος από απαρεμφατικός και Πλάγιος, έγινε τώρα εντελώς αυθαίρετα Ορθός, και ως υποκείμενο στο 'puduit' ενν. η αναφορική πρόταση 'qui...lusisset'. «**carave...foro**»: ο εγκλιτικός τύπος '-ve' προστίθεται στο τέλος των λέξεων, και λειτουργεί ως 'διαζευκτικός', όπως ο σύνδεσμος 'an'. Εν προκειμένω διαχωρίζει τα απαρέμφατα 'stare ~ detinuisse' ως εξής: 'nec puduit **stare** ante fores 've= an' **detinuisse** medio foro ancillam carae puellae'. «**ancillam...detinuisse**»: ο ηλικιωμένος εραστής θέλει να μεταφέρει μήνυμα στην νεαρή ερωμένη του μέσω της υπηρετρίας της.
96. «**Hunc...hunc**»: δηλ. τον χλευαστή ηλικιωμένο εραστή. «**puer**»: πρόκειται για τον νεαρό εκείνον. «**arta**»: επιρρ. κατηγορούμενο του τρόπου στο 'turba'.
97. «**in molles...sinus**»: 'στους νεανικούς του κόρφους'.
99. «**quid messes uris acerba tuas!**»: 'γιατί είσαι τόσο άπονη και καις τους καρπούς που εσύ έχεις σπείρει;' Ο Τίβ. δηλώνει πως είναι ο 'καρπός' (messis) της Αφροδίτης. Όμως δεν μπορεί να καταλάβει γιατί ή πώς, ενώ αυτή είναι εκείνη που έσπειρε τον έρωτα για την Δηλία μέσα στην ψυχή του, είναι τώρα αυτή η ίδια εκείνη η οποία κατακαίει (uris) αυτόν τον έρωτα. Στην ουσία είναι σαν να ρωτά 'πώς γίνεται να καταστρέφεις το ίδιο σου το δημιούργημα;'